ВІСНИК науки та освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE) № 2(32)2025
серії: філологія, культура і мистецтво, педагогіка, історія та археологія, соціологія
Bulletin of Science and Education

УДК 316.772:395

https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2(32)-1943-1954

Варнавська Інна В'ячеславівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальних та поведінкових наук, Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Кропивницький, тел.: (099) 489-06-20, https//orcid.org/0000-0002-3061-0665

ВВІЧЛИВІСТЬ – ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО І ТОЛЕРАНТНОГО СПІЛКУВАННЯ

Анотація. Постановка проблеми. Ввічливість є необхідною складовою ефективного комунікативного процесу, що забезпечує гармонійні соціальні відносини і сприяє розвитку міжособистісного взаєморозуміння. Мовний етикет є основою, що регулює спілкування в різних соціальних та професійних контекстах, впливаючи на якість взаємодії між людьми, їх ставлення одне до одного та до навколишнього світу. У сучасних умовах важливо формувати вміння толерантно взаємодіяти в багатокультурному середовищі, зокрема серед молоді, що проходить етапи соціальної адаптації та професійного становлення. Педагогічний процес повинен сприяти розвитку навичок ввічливої комунікації, що є необхідним етапом підготовки до успішного функціонування в різних соціальних колах.

У статті розглядаються різноманітні методи навчання ввічливому спілкуванню, зокрема використання рольових ігор, комунікативних вправ, проведення аналізу реальних комунікативних ситуацій, що дозволяє студентам активно практикувати мовний етикет у навчальному середовищі. Окрему увагу приділено особливостям адаптації методів навчання до конкретного мовного та культурного середовища, зокрема на прикладі Херсонщини, що дає можливість краще зрозуміти специфіку мовних бар'єрів і різноманітних соціокультурних факторів, що впливають на розвиток толерантності в комунікації. Важливим аспектом є формування у студентів навичок саморефлексії щодо власної поведінки в процесі спілкування, розуміння важливості дотримання норм мовного етикету та чутливості до культурних відмінностей.

Розвиток мовної толерантності у студентів є важливим елементом навчального процесу, оскільки дозволяє їм не тільки правильно і виважено висловлювати свої думки, але й ефективно вирішувати конфлікти, проявляти повагу до думки інших людей та сприяти створенню сприятливого клімату для міжкультурної взаємодії. Стаття також підкреслює значення

розвитку соціальних і комунікативних компетенцій як основи для успішного кар'єрного зростання молоді в глобалізованому світі.

Ключові слова: мовний етикет, толерантність, міжкультурне спілкування, комунікативні навички, рольові ігри, мовна толерантність, соціальна адаптація.

Varnavska Inna Vyacheslavivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social and Behavioral Sciences of Kherson State Agrarian and Economic University, Kropyvnytskyi, tel.: (099) 489-06-20, https//orcid.org/0000-0002-3061-0665

STRATEGIES AND APPROACHES TO OVERCOME EMOTIONAL BURNOUT IN TEACHERS

Abstract. Problem statement. Politeness is a necessary component of an effective communication process that ensures harmonious social relations and promotes the development of interpersonal understanding. Speech etiquette is the basis that regulates communication in various social and professional contexts, affecting the quality of interaction between people, their attitude to each other and to the world around them. In modern conditions, it is important to develop the ability to interact tolerantly in a multicultural environment, in particular among young people going through the stages of social adaptation and professional development. The pedagogical process should promote the development of polite communication skills, which is a necessary stage of preparation for successful functioning in different social circles.

The article discusses various methods of teaching polite communication, including the use of role-playing games, communication exercises, analysis of real communication situations, which allows students to actively practice language etiquette in the learning environment. Particular attention is paid to the peculiarities of adapting teaching methods to a specific linguistic and cultural environment, in particular, on the example of the Kherson region, which makes it possible to better understand the specifics of language barriers and various socio-cultural factors that affect the development of tolerance in communication.

An important aspect is the development of students' skills of self-reflection on their own behaviour in the process of communication, understanding the importance of observing the norms of language etiquette and sensitivity to cultural differences.

The development of language tolerance in students is an important element of the educational process, as it allows them not only to express their thoughts correctly and carefully, but also to effectively resolve conflicts, show respect for

the opinions of others and contribute to the creation of a favourable climate for intercultural interaction. The article also emphasises the importance of developing social and communication competences as a basis for successful career development of young people in the globalised world.

Keywords: language etiquette, tolerance, intercultural communication, communication skills, role-playing games, language tolerance, social adaptation.

Постановка проблеми. Ввічливість є основою ефективного та толерантного спілкування, що відіграє ключову роль у формуванні гармонійних соціальних відносин. Мовний етикет впливає на якість міжособистісних контактів, визначає характер професійної взаємодії та сприяє збереженню культурних традицій. Одним із важливих завдань освіти є розвиток навичок ввічливої комунікації у студентів, адже це сприяє їхній соціальній адаптації та професійному зростанню. Уміння висловлювати власні думки коректно, поважати співрозмовника та дотримуватися норм мовного етикету є невід'ємними складовими успішного особистісного розвитку.

В сучасних умовах педагогічна діяльність орієнтована не лише на засвоєння теоретичних основ мовного етикету, але й на формування практичних комунікативних навичок. Використання інтерактивних методів навчання, таких як рольові ігри, аналіз реальних комунікативних ситуацій, самооцінка та рефлексія, сприяє більш глибокому розумінню студентами принципів мовної толерантності. Особливу увагу слід приділяти локальним особливостям регіону, що дозволяє адаптувати навчальні практики відповідно до культурних та соціальних реалій. Таким чином, комплексний підхід до навчання комунікації формує у молоді відповідальність за власне мовлення, навчає їх будувати ефективний діалог та конструктивно вирішувати конфліктні ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз робіт авторів, які досліджують поняття толерантності, дозволяє глибше зрозуміти різні підходи до цього складного соціально-лінгвістичного явища. Варнавська І.В. [1]вивчає семантичні характеристики терміну "толерантність" через призму лінгвістики та соціальної психології. У її роботі особлива увага приділяється змістовому наповненню цього поняття в контексті мовної практики та соціальних взаємодій. Авторка акцентує на тому, що толерантність не є лише етикетним явищем, але й має глибоке значення у формуванні соціальних зв'язків і адаптації у багатокультурному середовищі. Вона визначає толерантність як здатність до прийняття іншого, який відрізняється від нас за культурними, етнічними чи іншими ознаками, зберігаючи при цьому повагу до його права на ідентичність.

Матієнко О.С. [2] пропонує комплексний підхід до визначення поняття толерантності, зокрема в умовах соціальних і політичних змін. Вона розглядає толерантність як важливу соціальну цінність, що проявляється через прийняття різноманіття і взаємоповагу. Дослідниця визначає толерантність не тільки як відсутність агресії, а й як активне прагнення до розуміння та взаємодії, що є основою для мирного співіснування різних культур та соціальних груп. Авторка також акцентує на важливості толерантності у процесі соціалізації і освіти, де необхідно формувати ставлення до різноманіття, шануючи права і свободи інших.

Орбан-Лембрик Л. [3] вивчає толерантність як основоположний принцип для побудови ефективних міжкультурних взаємин у сучасному світі. Вона вважає, що толерантність є основою для створення сприятливих умов для взаємодії в полікультурних середовищах, де існують різноманітні культурні, релігійні та соціальні групи. Дослідниця наголошує на тому, що толерантність повинна бути основою не лише міжособистісних, а й міжнаціональних відносин. Вона підкреслює необхідність розвитку навичок міжкультурного діалогу та співпраці для досягнення соціальної гармонії. Отже, автори акцентують на значенні толерантності в контексті міжкультурних взаємодій та формування соціальної гармонії.

Мета статті полягає в аналізі методів навчання ввічливого спілкування, зокрема за допомогою рольових ігор, комунікативних вправ, аналізу реальних комунікативних ситуацій, самооцінки та рефлексії.

Важливим аспектом є також адаптація методів до місцевих культурних та мовних особливостей, таких як у регіоні Херсонщини. Завдяки цьому студенти можуть розвивати навички мовної толерантності, вдосконалювати ввічливе спілкування і краще розуміти культурні бар'єри. Рольові ігри і вправи, зокрема, допомагають практикувати реальні комунікаційні ситуації, а аналіз діалогів з життя регіону дозволяє вдосконалювати мовні навички і сприяє розвитку позитивної мовної культури. Самооцінка та рефлексія дають можливість студентам оцінити свої комунікативні помилки і вдосконалювати мовлення через аналіз власних виступів або діалогів.

Виклад основного матеріалу.

Ввічливість – це основа будь-якого ефективного і толерантного спілкування. Одним із основних завдань освіти є формування у студентів навичок ввічливого спілкування. Для цього застосовуються різні педагогічні методи, що дозволяють не лише засвоїти теоретичні основи мовного етикету, а й навчитися ефективно використовувати їх у повсякденній комунікації. Вважаємо за необхідне проаналізувати основні методи навчання ввічливого спілкування: рольові ігри та комунікативні вправи, аналіз реальних комунікативних ситуацій, самооцінка та рефлексія.

Рольові ігри і комунікативні вправи є ефективним методом навчання мовній толерантності та ввічливості у спілкуванні. Вони дозволяють студентам практикувати реальні сценарії комунікації в безпечному навчальному середовищі, що сприяє розвитку навичок активного слухання, коректного мовного вираження та усвідомлення культурних особливостей мовлення. У контексті Херсонщини, яка є регіоном із багатою культурною спадщиною та багатомовним середовищем, рольові ігри можуть бути адаптовані для врахування місцевих особливостей спілкування. Наприклад, у грі «Вітання та ввічливе звертання» студенти вчаться правильно звертатися до викладачів, колег або незнайомих людей у різних ситуаціях. Один із них грає роль відвідувача установи, наприклад бібліотеки Херсонського державного аграрно-економічного університету, а інший – працівника. Студент запитує: «Добрий день! Вибачте, чи могли б ви допомогти мені знайти книгу про історію Херсонщини?» і завершує розмову фразою «Дякую вам за допомогу!».

Ще один варіант – ситуація у кафе або на ринку. Один студент грає роль покупця, інший – продавця, і вони відпрацьовують ввічливе спілкування. Наприклад, студент на ринку запитує продавця: «Доброго дня! Підкажіть, будь ласка, чи є у вас сьогодні херсонські кавуни?» і дякує за відповідь. Інший приклад – офіційний запит у державній установі. Студент звертається до працівника ЦНАПу з проханням: «Доброго дня! Мене звати Іван Петренко, я студент Херсонського державного аграрно-економічного університету. Хотів би дізнатися, які документи потрібні для отримання реєстрації місця проживання?» Такі вправи навчають студентів чіткості та коректності у формальному спілкуванні.

Корисною є також вправа «Міжкультурний діалог», що допомагає студентам краще розуміти мовні бар'єри. Один із них грає роль місцевого жителя, інший – іноземного студента, який не володіє українською мовою. Завдання полягає у тому, щоб допомогти йому зрозуміти важливу інформацію, використовуючи просту мову, жести і терпляче пояснення. Наприклад, студент пояснює, як доїхати до набережної Дніпра в Херсоні: «Йдіть прямо, потім поверніть праворуч, і там побачите річку. Це наша гарна набережна!» Також ефективна вправа «Телефонна розмова», що вчить студентів правильно будувати діалог по телефону. Один студент телефонує до університетської приймальної комісії, щоб дізнатися про можливість подачі документів, інший – працівник приймальної комісії. Наприклад, студент телефонує в Херсонський державний аграрно-економічний університет: «Добрий день! Мене звати Наталка Разумєєва, я б хотіла дізнатися, чи можу я подати документи онлайн?» і завершує розмову ввічливим «Дякую вам за відповідь!»

Таким чином, рольові ігри та комунікативні вправи допомагають студентам засвоїти принципи ввічливого спілкування, розвинути мовну толерантність і практикувати різні сценарії комунікації. Завдяки локальним особливостям регіону ці вправи можна адаптувати для навчання культурної чутливості та грамотного використання української мови у різних життєвих ситуаціях.

Аналіз реальних комунікативних ситуацій є важливим методом навчання студентів принципам мовної толерантності та ефективного спілкування. Викладач може пропонувати студентам розбирати автентичні діалоги, взяті з життя жителів Херсонщини, місцевих установ, освітнього середовища або ситуацій міжкультурного спілкування. Це допомагає усвідомити, як різні мовні конструкції впливають на ефективність комунікації, та дає можливість покращити навички ввічливого мовлення.

Наприклад, у сфері обслуговування на центральному ринку Херсона часто трапляються ситуації, коли покупці висловлюються різко або не використовують формули ввічливості. Якщо клієнт каже: «Дайте мені три кілограми яблук», а продавець відповідає: «У нас тільки по три кілограми фасовані», то такий діалог не сприяє доброзичливій атмосфері. Проте якщо покупець звертається так: «Добрий день! Чи могли б ви дати мені два кілограми яблук?», а продавець відповідає: «Добрий день! У нас яблука фасовані по три кілограми. Вам скільки потрібно?», то така комунікація є значно ефективнішою. Студенти, аналізуючи подібні ситуації, вчаться тому, що використання слів ввічливості та коректних мовних зворотів покращує взаємодію.

Ще один приклад стосується офіційного спілкування у державних установах, зокрема в Центрі надання адміністративних послу. Коли студент звертається із запитом про отримання довідки, його манера мовлення може впливати на якість обслуговування. Якщо він скаже: «Де тут роблять довідки?» або «А ви не могли б швидше? Мені терміново треба!», це може викликати негативну реакцію з боку працівника установи. Натомість більш ввічливий варіант: «Добрий день! Підкажіть, будь ласка, де я можу отримати довідку про реєстрацію?» сприятиме продуктивній взаємодії.

Не менш важливим є навчання студентів правилам написання електронних листів у формальному стилі. Якщо студент пише викладачеві: «Добрий день. Мені треба перенести консультацію. Я не можу прийти завтра. Коли можна?», то таке звернення виглядає надто неформальним і нечітким. Проте правильний варіант передбачає звернення на ім’я та по батькові, вказівку причини і використання ввічливих зворотів: «Шановний пане професоре! Добрий день! Мене звати Карина Савченко, я студентка 1 курсу економічного факультету. Я мала б прийти на консультацію у

вівторок, але, на жаль, через поважні причини не зможу бути присутньою. Чи була б можливість перенести консультацію на інший день? Буду дуже вдячна за вашу відповідь. З найкращими побажаннями, Карина Савченко».

Ще одна комунікативна ситуація стосується спілкування з іноземними туристами, які відвідують Херсон. Якщо гість міста запитує про дорогу до центру, неввічливий варіант звучатиме так: «Що тобі треба?» або «Йди прямо, потім ліворуч, там побачиш автобус». Натомість правильний варіант передбачає вітання, уточнення питання і ввічливу відповідь: «Добрий день! Чим я можу вам допомогти?» – «Добрий день! Я турист і хочу дістатися до центру міста. Як мені туди доїхати?» – «Вам потрібно сісти на автобус №12, зупинка знаходиться праворуч. Гарної подорожі!».

Аналіз реальних комунікативних ситуацій допомагає студентам краще зрозуміти роль мовної ввічливості та культурної адаптації у спілкуванні. Розгляд різних варіантів діалогів дозволяє виявити ефективні мовні стратегії та уникати грубості або некоректного висловлювання. Такий підхід сприяє формуванню позитивної мовної культури і міжкультурної толерантності.

Самооцінка та рефлексія є важливими складовими розвитку комунікативних навичок і формування мовної толерантності серед студентів. Вміння аналізувати власне мовлення, усвідомлювати його сильні та слабкі сторони, а також оцінювати ефективність комунікації допомагає студентам вдосконалювати свою мовну поведінку та уникати типових помилок. Одним із методів розвитку самооцінки є ведення щоденника комунікації, у якому студенти можуть фіксувати власні комунікативні ситуації, аналізувати використання ввічливих виразів, оцінювати реакцію співрозмовників і визначати моменти, що варто покращити. Наприклад, студент записує: «Сьогодні в магазині я поспішав і сказав касиру: "Дайте мені воду". Касир подивився на мене байдуже і мовчки пробив товар. Наступного разу спробую сказати: "Добрий день! Чи могли б ви, будь ласка, дати мені пляшку води?". Це допоможе зробити взаємодію приємнішою». Аналізуючи такі ситуації, студент усвідомлює, що рівень ввічливості впливає не лише на ефективність спілкування, а й на емоційний фон взаємодії.

Ще одним ефективним методом є аудіозапис власних виступів або діалогів. Наприклад, під час обговорення теми в групі студенти можуть записати свою розмову і потім прослухати її, аналізуючи, чи достатньо чітко та коректно вони висловлювали свої думки. Студент може помітити, що говорить занадто швидко, використовує зайві слова-паразити («ну», «це саме», «як би»), або забуває вживати формули ввічливості. Прослухо-вування таких записів дозволяє побачити власні мовні помилки, що не завжди помітні під час реальної розмови, і працювати над їх виправленням.

Також можна використовувати метод самоаналізу після публічних виступів або презентацій. Після виступу студентові пропонується відповісти на запитання: «Чи вдалося мені донести головну думку?», «Чи правильно я використав мовні конструкції та термінологію?», «Чи був я достатньо ввічливим у формулюванні запитань і відповідей?» або «Як аудиторія реагувала на мої слова?». Наприклад, студент, який виступав на студентській конференції, може усвідомити, що забув подякувати слухачам наприкінці доповіді, і зробити висновки для майбутніх виступів.

У навчальному процесі також можуть використовуватися рольові ігри, після яких студенти аналізують свою комунікаційну поведінку. Наприклад, у моделюванні ситуації співбесіди при прийомі на роботу студент грає роль кандидата, а його одногрупник – роботодавця. Після завершення рольової гри група аналізує мовленнєві особливості відповідей: чи були вони чіткими, впевненими, чи містили вони ввічливі звороти. Такий аналіз допомагає студентам навчитися контролювати свою мовну поведінку та враховувати особливості спілкування в різних ситуаціях. Самооцінка та рефлексія дозволяють студентам не лише покращувати власні мовленнєві навички, а й усвідомлювати важливість толерантного, ввічливого та ефективного спілкування. Регулярний аналіз власного мовлення допомагає виробити культуру спілкування, що сприяє успішній комунікації як у навчальному, так і в повсякденному житті.

Варто зробити наголос на тому, що постійне вдосконалення навичок володіння мовою є важливим чинником ефективного спілкування і зменшення комунікативних бар'єрів. Володіння правильною вимовою, інтонацією, стилістичною доречністю і розуміння особливостей міжкультурного спілкування сприяє формуванню толерантного мовного середовища. У межах освітнього процесу можна впроваджувати практичні заняття з мовної адаптації, де студенти будуть знайомитися з особливостями мовного етикету в різних сферах – від офіційного ділового стилю до побутового спілкування. Наприклад, у Херсонських закладах освіти вже проводяться майстер-класи з культури мовлення, що допомагають молоді вдосконалювати свої навички та адаптувати їх до реальних комунікативних ситуацій. Також ефективним методом є залучення студентів до участі в міжкультурних проєктах, зокрема організація мовних клубів, де носії різних мов можуть взаємно вивчати культурні традиції та мовні особливості одне одного. Такі ініціативи допомагають формувати мовну компетентність не лише як засіб спілкування, а й як інструмент взаєморозуміння, що сприяє збереженню національної ідентичності та зміцненню міжкультурних зв’язків у регіоні.

Одним з важливих аспектів мовної етики є уникнення агресивного чи образливого мовлення, що може спричинити непорозуміння або конфлікти.

В освітніх закладах Херсона часто проводять дискусії та дебати, що допомагають студентам і школярам розвивати навички толерантного висловлювання власної думки. Наприклад, у Херсонському державному аграрно-економічному університеті проводяться круглі столи та конференції, де молодь вчиться формулювати свої аргументи в конструктивній формі, уникаючи категоричності та образ.

Ще одним важливим правилом мовної етики є уникнення маніпулювання інформацією та нав'язування своєї думки. Це особливо актуально в сучасному інформаційному просторі, де величезний потік даних ускладнює розрізнення достовірних фактів від суб'єктивних інтерпретацій. На прикладі Херсонщини це правило набуває особливого значення, адже регіон пережив тимчасову окупацію, інформаційну ізоляцію та масовані пропагандистські впливи. Протягом цього періоду місцеві жителі часто зіштовхувалися із дезінформацією, що поширювалася через окупаційні медіа, соціальні мережі та чутки. Викривлені повідомлення про події в регіоні, перебільшення чи приховування фактів, емоційні маніпуляції впливали на суспільну думку та спричиняли напругу серед населення.

У таких умовах особливо важливо навчати людей критично мислити, аналізувати джерела інформації та усвідомлювати методи маніпуляції, які використовують зацікавлені сторони. Одним із шляхів протидії дезінформації є систематичне впровадження медіаграмотності, починаючи зі шкільної освіти. Наприклад, у херсонських школах варто запровадити інтерактивні заняття, під час яких учні розбиратимуть реальні кейси з інформаційного простору: порівнюватимуть новини з різних джерел, визначатимуть маніпулятивні техніки (емоційне забарвлення, перебільшення, виривання слів із контексту), навчаться розпізнавати фейки та дезінформацію. Окрім того, важливо заохочувати учнів до об'єктивного висловлення власної думки, використовуючи аргументовані судження, а не емоційні реакції.

Подібні навички корисні не лише для школярів, а й для широкого загалу. Організація тренінгів та просвітницьких заходів для громади допоможе зміцнити інформаційну безпеку регіону. Наприклад, у Херсоні можна проводити відкриті дискусії та зустрічі з журналістами, експертами з медіаграмотності, мовознавцями, які пояснюватимуть, як мова впливає на формування світогляду та сприйняття подій. Уникнення маніпуляцій, критичний аналіз інформації та відповідальне використання мовних засобів – це не лише питання мовної етики, а й важливий крок до формування свідомого, стійкого до інформаційного впливу суспільства, особливо в регіонах, що постраждали від інформаційних війн.

Важливим аспектом для нашого дослідження є також врахування мовних бар'єрів на прикладі Херсонщини, адже ці бар'єри є однією з ключових проблем у спілкуванні, особливо в регіонах із багатокультурним населенням. Херсонщина – яскравий приклад такого регіону, адже тут історично співіснують різні етнічні групи: українці, кримські татари, болгари, греки, євреї, німці, поляки. Кожна з них має власні мовні традиції, що впливає на особливості комунікації. Питання мовних бар'єрів тут особливо актуальне не лише у міжнаціональному, а й у внутрішньо-українському контексті, зокрема через зміни в мовній політиці та процес переходу на державну мову в усіх сферах життя.

Однією з проблем, що виникає у мовному середовищі Херсонщини, є використання діалектизмів і місцевих слів, що можуть бути незрозумілими для жителів інших регіонів. Наприклад, на Херсонщині часто вживають слово «бахчеві» щодо баштанних культур (кавуни, дині), тоді як у багатьох інших областях України цей термін майже не використовується. Так само слово «гаврик» тут може означати звичайного хлопця, тоді як в інших регіонах його можуть сприйняти як лайливе слово. Окрім діалектних слів, у місцевій мові поширені русизми, що формувалися впродовж століть через тривалий вплив російської мови. Наприклад, багато жителів Херсона й досі використовують слово «виключити світло» замість «вимкнути» або «приймати участь» замість «брати участь». Через це людям, які переходять на українську, доводиться докладати зусиль, аби позбутися русизмів у мовленні.

Фонетичні труднощі також є поширеними на Херсонщині. Місцевий говір має м'яку вимову, що відрізняється від літературної української мови. Наприклад, звук [г] тут часто замінюється на [х], тому слово «хуртовина» може звучати як «гуртовина». Також є випадки оглушення дзвінких приголосних у кінці слів («хлєп» замість «хліб»), що може впливати на розуміння між носіями різних діалектів.Окремо варто згадати акцент, що є характерним для людей, що тільки починають активно користуватися українською мовою. Наприклад, ті, хто все життя говорив російською, можуть неправильно наголошувати слова («кОлесо» замість «колесО»), що створює додаткові бар'єри у спілкуванні.

Граматичні труднощі найчастіше виникають у людей, які переходять на українську мову після тривалого користування російською. У Херсоні можна почути помилкові конструкції, типові для російськомовного мовлення: «Я рахую, що це неправильно» замість «Я вважаю, що це неправильно». «Мені подобається, коли ми їдемо на природу» замість «Мені подобається їздити на природу». Такі конструкції можуть

ускладнювати спілкування для тих, хто звик до літературної української мови, і водночас впливати на якість освіти та професійного спілкування.

Культурні аспекти комунікації також відіграють значну роль. Наприклад, у багатьох селах Херсонщини збереглися традиції звертання «куме», «кумо», навіть якщо співрозмовники не є реальними кумами. Для людей із великих міст або інших регіонів України таке звертання може бути незвичним. Ще один цікавий культурний момент – звичка говорити голосно та емоційно. Це особливо помітно в південних районах Херсонщини, де традиційно живе багато переселенців із Кавказу та Криму. Людина, не знайома з місцевою манерою спілкування, може сприйняти таку експресивність як агресію або невихованість, хоча насправді це просто частина культурної комунікації.

Мовні бар'єри на Херсонщині мають як лексичний, фонетичний, граматичний, так і культурний характер. Вони формувалися під впливом історичних, соціальних та політичних обставин, тому їх подолання вимагає системного підходу. Важливо не лише розуміти ці бар'єри, а й працювати над їх усуненням через освіту, підтримку української мови в усіх сферах життя та розвиток комунікативної культури. Лише так можна досягти гармонійного мовного середовища, в якому всі мешканці Херсонщини почуватимуться комфортно та впевнено.

Висновки.

Отже, формування навичок ввічливого спілкування є важливою складовою освітнього процесу, що сприяє розвитку мовної толерантності та ефективності комунікації. Використання таких методів, як рольові ігри, аналіз комунікативних ситуацій та рефлексія, допомагає студентам усвідомити важливість мовного етикету та покращити їх комунікативні здібності. Залучення студентів до інтерактивних форм навчання дозволяє не лише оволодіти мовною культурою, але й краще адаптуватися до реальних життєвих ситуацій.

Важливо також враховувати специфіку регіону та міжкультурний аспект, що сприяє гармонізації соціальних відносин і збереженню національної мовної ідентичності. Вміння спілкуватися коректно і доброзичливо допомагає уникати непорозумінь, формувати позитивний імідж особистості та сприяє розвитку успішної кар'єри. Таким чином, систематичний розвиток комунікативних навичок є запорукою успішного соціального та професійного становлення молоді. Освітній процес має сприяти не лише накопиченню знань, а й формуванню світогляду, орієнтованого на повагу, толерантність і конструктивний діалог у суспільстві.

Література:

1. Варнавська І.В. Семантичні аспекти поняття «толерантність». Сучасні напрями розвитку суспільства: кол. моногр. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2022. С.22-29.
2. Матієнко О.С. Толерантність: введення в проблему. − Вінниця: ВДАУ, 2006. − 40 с.
3. Орбан-Лембрик Л. Толерантність як основа адекватних взаємин у полікультурному світі. *Соціальна психологія.* 2008. № 4. С. 73–85.

References:

1. Varnavs′ka I.V. (2022) Semantychni aspekty ponyattya «tolerantnist′» [Semantic aspects of the concept of "tolerance"]. Suchasni napryamy rozvytku suspil′stva: kol. monohr. Kharkiv: S·H NTM «Novyy kurs». [In Ukrainian].
2. Matiyenko O.S. (2006) Tolerantnist′: vvedennya v problemu [Tolerance: introduction to the problem]. Vinnytsya: VDAU. [In Ukrainian].
3. Orban-Lembryk L. (2008) Tolerantnist′ yak osnova adekvatnykh vzayemyn u polikul′turnomu sviti [Tolerance as the basis of adequate relations in a multicultural world]. Sotsial′na psykholohiya. 4. 73–85. [In Ukrainian].